

אשל אברהם

(יה) אלא עיין ט"ז. ואף לר"ת דווקא בתאר לחם מברך המוציא (ושאני חלה, עיין תוספות פסחים ל"ז ב' ד"ה דכולי עלמא). ועיין ז"א אות ל"א: (יט) ואין עיין ט"ז. ממה שכתב "שנאפית" אה"כ בטיגון, יורה כמו שכתב המ"א [ס"ק] ל"א ול"ו, דווקא "אפייה" ע"י טיגון הא בישול בקדירה לית תאר לחם, ומוכרח הוא מסעיף "ולאקשיין אף ע"י טיגון לית בהו תאר לחם. ומה שכתב אם ילוש במים ומטוגן בדבש הוה כסנין כמו הוי"ן בלאזי"ן, הני דידן עושיין ממי ביצים. ומה שכתב במים, שנחלבין, או יין אדום התם מטעם דלית תאר לחם. ואפשר ע"י דבש, ר"ל דאין בו תאר לחם. אבל ממה שכתב כסנין משמע מטעם כסנין הוה, וצ"ע: [פעיף יד] מה שכתב הר"ב בהג"ה בסעיף י"ד מעשה אלפס המוציא 'מעט שמן שמושחין האלפס לאו שמן, הנה מעשה אלפס בלא שמן הלכה כרבי יוחנן פסחים ל"ז א', המחבר ביו"ד [סימן] שכ"ט פעיף ז' וסימן תס"א סעיף ב' הביאו. ואינו יודע למה השמיט כאן, שעיקר מקומו. ומה שכתב הר"ב מעט שמושחין האלפס, בהר"ש פרק קמא דחלה משנה ה' כתב סתם מעט שמן שמשגנין בו, וכן כתב הבי"א באן [קמט], כ ד"ה הלך בשם הגהות מיימוניות [דפוס קושטא] פרק ג' דברכות. ובאמת איני יודע מה נטגן במחבת עם שמן כי אם מנתח חביתי כהן גדול [ומב"ם] במעשה קרבנות פרק י"ג הלכה ג', אבל מחבת ומרחשת הלכה (מ"ז) [ו' ז'] שם משמע דנאפית במחבת כך בלא שמן, רק תחלה נילוש בשמן ופושרין, יעו"ש שם ובתוספות פסחים ל"ז ב' ד"ה דכולי עלמא נקטו מחבת ומרחשת, וצ"ע. ועיין

ל' דאחר. עיין מ"א. דתאר לחם אי אפשר אס לא באלפס, אף ע"י מים מכל מקום יש בו תאר לחם, מה שאין כן בישראל בקדירה לא השיב תאר לחם, וכל שכן הוא מפת גמור זאין כוית לא מהני בצדילת תאר לחם בקדירה. והוא הדין כאן, אף יש כוית, אללא באלפס מיירי. וסימן חע"א אות ה' צמלה עשירה, וכה"פ^א כתבנו מזה, ואי"ה יואר עוד. עיין מה שאכתוב צאות שאחר זה אי"ה: ל' פשט"ד. עיין מ"א. ועיין אות מ"ד. ומשום הכי פת פוטרתן, כמו שכתב צאות ל"ה. הא ממולאין בפירות אין פת פוטרתן, כנסעיף ח'. אמר ההדיוט הכותב יש לי צכאן קושיא אחת אעתיקנה פה. קשיא לי לפי מה שכתב המחבר כאן בסעיף י"ג ואודוי אודי ליה לר"ת צמלה באלפס עם משקה עכ"פ תאר לחם יש בו ולא דמי לבישל בקדירה, כמו שכתב המ"א צאות ל"א ול"ו, אס כן מנגל' הב' חלוקים שכתב בס' "מציאל" כו' [פעיף ין]. ורש"י זכרות ל"ו ב' ד"ה מצלאל שליוקוק שמפררין לחם "באלפס", א"כ לא קשה מידי קושיא המוספות שם ד"ה מצלאל. וצוירת קשה על מה שכתב הרא"ש זכרות שם [פ"ו סימן ין] גשם ר"ת מצלאל נדבנין ע"י דגש וחלב, ונפסקים ל"ו ב' צמוספות ד"ה דכולי עלמא ראייה גשם ר"ת ממנחות ומתעב ומתעב ל"ו ב' פ"ו שמשוגנת דשמן מברך המוציא, אלמא יש בו תאר לחם אף על פי שיש משקה האיל ואלפס, א"כ מה קושיא לרש"י. גם הר"ב צמלה"ש [סעיף י"ד] מעט משקה מקרי לחם, לכאורה אחו החבל צמתי רשין, דנסעיף ו' הסכים להמחבר דנילוש בשמן כסנין הוה ועל כרחך ליקט מכולן לרא אמנחות קא, דכתיב אין מברך המוציא אללא א"כ כשיעור שאחרים קוצעין כנסעיף ו"ו, א"כ אין ראייה דמעט שמן הוה פת, דראיימו הוא כמו שכתב הר"ש צמתי קמא דחלה משנה ה' אי ליקט מכולן אמנחות קא אע"ג שנטגן בשמן דמשהו

באר היטב

(לד) ע"ד. מ"א [ס"ק מא] חולק ופסק דמברך ברכת המזון, דמהני קציעות צטרימא כמו צטרוקנין. ומכל מקום אותן שאופין דפוסם צזול, אף על פי שהן מכוסנין דפוסם שקורין וואפלנקי"ס, מכל מקום כיון שהן ריקיין דקין מאוד אחר האפייה אפילו קצע עליהו לא הו קציעות ומברך צורא מיני מזונות, עיין מ"א [ס"ק מ]:

(לא) וקרעפ"ד. פירוש, שממולאין צצטר ונאפו, דאלו ממולאס צמני יציות הו יכסנין, כמו שכתוב סעיף ו', אפילו נאפה צצטר, מ"א [ס"ק לן]. עי"ן [ס"ק כ] כתב דלעולם הו יכסנין אפילו ממולאין צצטר, ע"ש. ועיין עוד שם צצטר (ד') [כ]: (לב) הוא. וכלל זה אינו ואתיני עמיל: (לג) ופיהם. וצילתן רכה מאוד, כמו שכתוב סעיף ח', [מ"א ס"ק מ]:

מחצית השקל

זה. דמילוי כזה לא הו פת הבא בכסנין: (פ"ק פא) ואפילו קצע בו. וצי נראה דהדין עמו. ר"ל, עם הטור: ל' חלקו. ר"ל, בין טרוקנין לבין טוריתא: דדמי צעיסה בו. ר"ל, אל תתמה שיהיה פטור מן החלה משום דלא מיקרי לחם, ומכל מקום לענין המוציא אי קצע עליו יקרא לחם ויברך המוציא, לזה כתב דלא אשכחן כהאי גונא בעיסה הגלושה במי פירות דפטור מן החלה לדעת הרא"ש (אבל אנן לא קיימא לן הכי אלא חייב בחלה, וכמו שכתוב ביו"ד סימן שכ"ט סעיף ט' ולדעת דרישה פרישה י"ד שם אות יא בשם מהרש"ל בהגהות הטור י"ד שם גם הרא"ש מודה דחייב, הביאו מ"א לקמן סימן תס"ב ס"ק ה') ואפילו הכי כו': והרב ב"י העתיק דברי רבינו ירוחם כו'. דמינה אייתי ראייה לדבריו דבטרימא אפילו קצע עליו מברך בורא מיני מזונות ולאחריו כו': אבל פרימא פפור מחלה ומברך בורא מיני מזונות. א"כ לפי גירסא זו על מאי גירסא אבל, דמשמע דטרימא דינו משונה מטרוקנין, דליכא למימר לענין חלה דהא כתב דגם טרוקנין פטור מחלה. אלא דקאי לענין המוציא, דטרוקנין אי קצע מברך המוציא אבל בטרימא אפילו קצע מברך בורא מיני מזונות, כן הוא לפי גירסא זו. אבל מ"א [כתב*] דעל כרחך טעות סופר הוא, ואיכ"ג הפירוש בדברי רבינו ירוחם דלא כהרב ב"י: ופשוט כו'. דטרוקנין חייב בחלה:

אפילו הכי יש אומרים דהוי פת הבא בכסנין. וכתב לעיל דנקטינן לקולא ככל הדברים, וא"כ אכתי תיקשי דאין פת פוטרתן: אלא העיקר. ר"ל, בלאו הכי לא קשה מידי: (פ"ק פ) דאחר אפייה. נראה לי דנקט בו. ר"ל, ולא תיקשי הא בבשיל מיירי ואיך כתב רמ"א לאחר אפייה, ולכן מחק של"ה תיבת לאחר אפייה: דאם בשל"ה כו' דלא הו תואר לחם כו' כמו שכתוב סעיף י'. עיין שם במ"א ס"ק כ"ז. ולפי זה צריך לומר מה שכתב הרב ב"י בשלה או טגנה ר"ל בשלה במחבת, וכן צריך לומר פירוש בשלה שכתוב הפוסקים, וכן מהר"ם דמשום ספק בבליחתו עבה שבשלה שאפה מעט צריך לומר ג"כ שבשלה במחבת. והא דמייתי הר"ש בפרק קמא דחלה [שם] ראייה דעיסה שבשלה אינו מברך המוציא מרקיק המבושל דאינו יוצא ידי מצה, והובא גם בהרא"ש פרק כל שעה [פסחים פ"ב סימן טז]. והא י"ל דמיירי במבושל ממש במודה ר"ת, י"ל דהר"ש לא בא להקשות על ר"ת, כי אם בא להביא ראייה לנפשיה דסבירא ליה דבישול מוציא מידי לחם ואינו מברך המוציא, והוא לא סבירא ליה לחלק כדמחלק ר"ת והטור בין יש בו תואר לחם או לא. או דסבירא ליה להר"ש דהאי דרמ"ק המבושל סתמא קתני, משמע אפילו מבושל במחבת ולא בקדירה דאיכא תואר לחם אפילו הכי אינו יוצא ידי מצה: (פ"ק פ) פשט"ד כו'. כמו שכתוב סוף סימן

צ'בושי שרד

בשמן עיין סעיף ד' ומה שכתוב סעיף י'. פירוש, דהו כסנין, ואפילו אפאו [מצנן] צורא מיני מזונות, ועל זה כתב ומה שכתוב סעיף י'. [ו]נראה לי להגיה סעיף י"ג, והכוונה [למה שכתב] צצטר הקודם [ל"ה] דנפקא מינה קציעת טעודה: (פ"ק) שם פ"ק וב"י צ"ל רבא מאד. והו כסופנין, מכל מקום כיון שיהא צמוסת ומתקנין יתדו נעשה צאפיה כפת גמור. אללא טרימא, כיון שמתפסט ואלאפה אינו לחם, כן כתב צטור [קמט, א]: (פ"ק שם פ"ק) אב"ל טרימא. דמלשון זה מוכח דטרימא לא מהני קציעות, דאם לא כן מאי איכא בין טרוקנין לטרימא. ועל זה כתב דהוא טעות סופר, דהא טרוקנין מיני צמלה:

המג"א ס"ק כ"ב צצטר [צצטר] כללל דמילתא כו', ע"ש: (פ"ק ט"ז) סעיף ו' כמו שכתבתי צע"כ ס"ק ו', כל"ל: (פ"ק שם פ"ק) צ"כ סברתו. פירוש, דקא משמע לן רמ"א דהני אין להם דין כסנין, ולכן גם אללו יאכל ירע שמים תוך הסעודה: (ש"ק פ"ק) נראה לי דנקט. הוקשה לו דהא צצטר וצמונין מיירו. ועיין מה שכתבתי צאות ל"ו [ס"ק פ"ה] צצטר המג"א ס"ק ל"א, ע"ש: (ש"ק שם פ"ק) מכל מקום נפקא מינה. פירוש, ממתלוות דר"ת ורבינו שמשון: (פ"ק) הגה סעיף י"ד צ'בושי ע"מא. פירוש, אפילו לר"ת. ועיין מה שכתבתי אות ס"ד [ס"ק ע"ג] צצטר ס"ק ל"ג: (פ"ק פ"ק) פ"ק ו"אם צ"ש

ג. עס עמרמ: מ. אגור [סימן רטו] ושלני הלקט [סימן קטו] עס רבי ישיעה:

(ט) דלמוד ערוך [נרכות לו, ב] דטרוקיני חיוב וכן כחז רבינו ירוסח בהלכות חלה [נחייב כא ח"ג קטו, ג]. אלא כנ"ל, שחלתו סופגיני וסופו עיסה שחיב צהלה, אבל דבר שחלתו סופגניס וסופו סופגניס פטור מחלה וכו'. וכן הוא צד"ש [סס] צהדיא, וידוע דרבינו ירוסח תלמידו הוא והעתיק דבריו כהוימת. וא"כ אין חילוק בין טרוקיני לטריחא (ט) אלא לענין חלה, אבל לענין צרכה שוין, כן נראה לי, דוק ותשכח. וצפרט אס אוכל לשבעו דהוי ספק דאורייתא כמו שכתבתי לעיל [ס"ק לד]: מב ד'חם. כלומר צ"ק, וכן הוא צו"ד סימן שכ"ט סעיף ה' [צנהג].

ציונים לרמ"א

(א) דברי עצמו [דרכי משה] ז"ל [וכן כתב צ"ח] שבלי הלקט סימן קטו:

הגהות והערות

[טו] או אס יולג וטען מיס, פנ"ל: [פיקור חיים] ועין לטעי שרד: [טז] בשבלי הלקט שלפנינו ליחא, אבל נמלא דפו"ר סימן מא: [צ"ח] נוסף ממהדורת שרלא תקמ"ה ועין נחייב חיים: [טז] תקון צנהדורת אמ"ד פ"ס: [ז] עין רש"י נרכות מא, נ ד"ה פת הבאה בצננין. ועין לעיל ט"ו ס"ק ו ובערה כד: [צא] תוספת מהדורת יהונתנאלט מ"ב אמנס בעלי הלקט ליחא רק הן יולג שהוא צמנר, והי"א ק בשס הר"ר ישיעה ודרכי משה עס כתב, ואפשר דגס רבי ישיעה מיירי בכח"י גותא, ע"ש: [צב] כוונתו לא צדורה, ואולי ט"ס היא, וכונתו למה שכתב המחזיק ברכה אוח ד אס הרב המאירי:

דפת המחלק ע"י מים י"א מתורת לחס ודמיא לכסנין, מכל שכן כאן דלא תלוי בתואר לחס צפיסנין דהוי כסנין ע"י טיגון דבבש. גס מו"ח ז"ל [צ"ח ר"ש קמו, ב] כתב דהוי"ן צלאז"ן יש להס דין כיסנין, והס חד דינא עס ה"ן קרעפלי"ן. ונראה שרמ"א הוצרך לכמוז דבר זה דהוי קשיא ליה מאי דחילקו צוה דבר המטוגן אס יצרך עליו המוציא, חיפוק ליה דהוי פת כיסנין, על כן הוצרך לחלק צוה. וצאמת לא קשה מידי, דגס צפת כסנין צריך המוציא אי קצב סעודה עלייהו, וצוה נחלקו כאן, די"ש סוצריס דאין צוה כלל שייכות המוציא וגס צוה (ט) אס אוכל

צמורת כסנין פשוט שצרכתו צורא מיני מוונות, ואי קצב סעודה עלייהו תלוי צמחלוקת שזכר מחלה סעיף זה, וכבר העיד רמ"א וצ"י שנהגו להקל, ולא ידענא חו ספיקא צהאי מלחא לענין אכילה מעט אלא אס נטוגו צמנן או דבש ורופא לאכול הרצה כדי קביעות סעודה, (ט) או אס נילוש צמיס (ט) דלא הוה כסנין, ואז דינו כן אפילו צאכול מעט, וירא שמיס לא יאכל צקביעות אלא חוץ הסעודה. ועין לקמן סעיף י"ז מזה עוד: (ב) ודוקא שאפוא בתנור בוי. נראה דכמוז זה מפני שקשה לו למה כתב כאן (ט) דמנכך (צמ"מ) [המוציא] צהך פשטיד"א, ולעיל [סעיף ג] מסיק דירא שמיס לא יאכל אלא חוץ הסעודה. וניחא ליה דכאן מיירי צאפיה בלא משקה, וצוה כולי עלמא מודיס דמנכך המוציא. וקשה לי הא מסיק השו"ע לעיל סעיף ו' דאס יש מילוי צעיסה הוה פת כסנין, ואין לך מילוי גדול יותר מפשטי"ד. וצספר עמק צרכה [נרכות הנהיין כלל צ סימן ו] ראימי שחלקן בין מילוי צשמיס למילוי צשר ודגיס, מטעם צבשר ודגיס צאיס ללפת הפת ועל כן הוה טפל לפת, מה שאין כן צפירות. ולא כיון אל נכון, דהא הצ"י [סוף הסימן] כתב זה הדין בשס האגור [סימן רטו] וז"ל, אף על גב צבשר ודגיס וגבינה עיקר, מצרכין עליה המוציא, דמין דגן חשיב. וסייס, צבמר חמשת המינים אולינן. שמע מינה דלא חשבינן לצבשר ודגיס לטפל, דא"כ לא הוצרך לטעם דחשיבות (דגיס) [דגן] (ט) וחמשת מיניס. ועל כן נראה לענ"ד דלא נתכונו יפה צוה, אלא דודאי יש צוה דין כסנין, ואי קצב סעודה מצרך המוציא, ועל זה קאמר דהוה אמינא דפשטיד"א זו אפילו קצב סעודה לא יצרך המוציא מכת צבשר עיקר, קא משמע לן דלא. ואע"ג דלא זכר כאן צשו"ע דמיירי שקצב סעודה, אין צכך כלום, דאי צא השו"ע להשמיענו דאין צוה דין כסנין ויש חילוק בין מילוי צשר למילוי צשמיס, הוה ליה להשמיענו זה לעיל דדין כסנין צמקוס שכתב די"ש דין כיסנין מחמת המילוי. אלא צרור דאין חילוק, דכמו צבשר ודגיס צאיס ללפת הפת כן צאיס פירות ללפת אס הפת, כדאיחא צסימן קע"ו [סעיף א] צפירות שאוכל עס הפת, וכאן ודאי הוה פת צכסנין ויש צוה צרכה המוציא אס קצב עלייהו, וקא משמע לן דאפילו לאותה דיעה שכתב לעיל מזה [סעיף ג] (ט) דאפילו קצב סעודה לא מהני, אבל צוה מהני קביעות סעודה די"ש צו שייכות המוציא. וצוה סליקנא ונחיתנא (ט) דטיגון צמשקה הוה כסנין כדלעיל, והוה הדין צמילוי צשר ודגיס. ורש"י [ז] דנקט מילוי צוק"ר וצשמיס, אורחיה דמלחא נקט, וצפשטיד"א אורחיה צמילוי צשר וכיוצא צו. ואפילו אפוא צתנור הוי כסנין, כמו שאר פת של כסנין דאפוא צתנור:

ערך ד'חם למהריק"ש

סעיף ו' בסוף [המוציא וברכת המזון]. ונראה לי שזה שקצב סעודתו עליה שהיא כמו פת הבאה צפיסנין לפירוש ראשון צשעיף ו':

באר היטב

(לה) ד'חם. כלומר צ"ק. דלחס שאופין צשפור לחס גמור הוה, מ"א [ס"ק מנ]: (לו) בגבינה. עין לעיל ס"ק ל"א מה שכתבתי שס. וע"ז [ס"ק כ] כתב דלעולם הוי כיסנין בין צמילוי צשר בין צמילוי פירות. והשו"ע איירי כאן צקצב סעודתו, וקא משמע לן דהוה אמינא דפשטיד"א זו אפילו קצב סעודתו לא יצרך המוציא מכת דעיקר צשר, קא משמע לן דלא. עין שס. ומ"א [ס"ק מנ] מחלק בין מילוי צשר למילוי פירות וצשמיס, דצמילוי פירות וצשמיס הוי קינות והוי כיסנין, ע"ש. ודע דפת של כיסנין דמנכך עליה צורא מיני מוונות הוה אפילו אס אפוא צתנור: כללי סימן זה. א. עיסה שנילושה צמי פירות וצאפית אח"כ, צשעיף ו'. ב. אס נטוגנה צמי פירות או [צישלה] צמיס, צשעיף י"ג. ג. ואס ממולא צפירות, צשעיף ו'. ד. ואס ממולא צבשר ודגיס, צשעיף (ט"ו) [זין]. וכל זה צצלילתו עצה. ה. צלילתו רכה, צשעיף ח' וצשעיף ט"ו. ו. לחס גמור ששראו וצשללו אח"כ, צשעיף ו"ד. ז. ואס להמחצר מ"א דמחלק בין מילוי צשר למילוי פירות. אבל להמחצר ט"ו אין חילוק בין מילוי צשר או שאר דברים, ולעולם הוי כיסנין, ואיירי צשעיף ו' בין צמילוי צשר בין צבשר דברים, וצשעיף ט"ו איירי צקצב עלייהו, ודו"ק. ועין צצני חייא [הצ"ח א] חו"א א' סימן ה' וסימן ג' וביד אהרן [הצ"ח]:

שערי תשובה

(לו) בגבינה. עין באר היטב. ועין במג"א [ס"ק מנ] שמחלק בין נילוש במי צביצים לשאר משקים. ועין באבן העזר ובערוך מרכבה [אוצר מפרשים אוח כז] ומעשה נסים [על הגדה של פסח, בהקדמה]. ובשו"ת בית אפרים סימן הג"ל [ס"ק כד] באורך בענין זה. וכבר כתבתי מסקנת הדברים בס"ק כ"ד. ובמחזיק ברכה הביא דברי התוספות [צ].

